

3. *Грошенко І. А. Некоторые особенности пространственной ориентировки и способы ее развития у учащихся вспомогательной школы на уроках изобразительного искусства / И. А. Грошенко // Дефектология. – 1989. – № 5. – С. 33–41.*

4. *Петрова В.Г., Белякова И.В. Психология умственно отсталого школьника / Петрова В.Г., Белякова И.В. – М.: Академия, 2002. – 160 с.*

5. *Синьов В.М., Матвеева М.П., Хохліна О.П. Психологія розумово відсталої дитини: Підручник. – К.: Знання, 2008. – 359 с.*

УДК 94(477)«19»:81'373.23+929 Багрянний І.

Подобєд О.А.

І. БАГРЯНИЙ: ПРОБЛЕМА АНТРОПОНІМІЇ

Основываясь на широкой источниковой базе было установлено настоящую фамилию писателя и политического деятеля XX ст. Ивана Багряного, а также установлено причины выбора им разнообразных псевдонимов.

Здавалося, життєвому шляху та діяльності письменника, політичного та громадського діяча, публіциста і художника Івана Багряного (1906 – 1963 рр.) присвячено чимало праць. Його багатогранна діяльність стала об'єктом досліджень літературознавців, істориків і журналістів як українських, так і закордонних. Проте на сьогодні залишаються актуальними питання, пов'язані зі встановленням справжнього прізвища та спектру псевдонімів І. Багряного.

Що стосується прізвища І. Багряного, то дослідники загалом висувують дві версії. Згідно першої, прізвище, дане Івану Павловичу від народження, було «Лозов'яга». Такої думки дотримувалися, зокрема, у 1990-х рр. дослідник В. Усань [1, с. 127], а у другому десятилітті XXI ст. – автори другої книги п'ятого тому «Історії української культури» (К., 2011) [2, с. 186]. Натомість літературознавець Л. Череватенко [3, с. 61], історик Л. Шевченко [4, с. 162] та ін. вважають, що справжнім прізвищем І. Багряного було «Лозов'ягін». Для того, щоб знайти істину звернемося до архівних джерел.

У метричній книзі («Книги регистрации родившихся, бракосочетавшихся и умерших») м. Охтирки Харківської губернії (нині – Сумська обл.) за 1906 р. під порядковим номером 104 зазначалося, що 19 вересня (за новим стилем – 2 жовтня) в родині Павла Петровича та його дружини Євдокії Іванівни народився син, якого назвали Іваном. Також вказувалося прізвище новонародженого – «Лозов'ягін» [5, арк. 56 зв.].

Документи 1920-х рр. подають прізвище І. Багряного по-різному. Так, у посвідченнях, виданих І. Багряному, як учневі Краснопільської художньо-промислово-керамічної профшколи (1923 р.), члену охтирського товариства «Селянський будинок» (1926 р.) та члену Всесоюзної профспілки робітників освіти (1926 р.) зазначалося прізвище «Лозов'ягін» [6, арк. 16, 15, 11]. У низці документів (анкети, заяви), заповнених власноруч Іваном Павловичем у другій половині 1920-х рр. під час вступу та навчання у Київському художньому інституті, вказувалося прізвище «Лозов'ягін» (незалежно від мови написання, української чи російської) [6, арк. 1, 2, 5, 7, 10]. Водночас у документі, що засвідчував роботу І. Багряного у 1926 р. в Охтирському дитмістечку зазначалося – «Лозов'яга» [6, арк. 14].

Архівно-слідчі справи І. Багряного 1930-х рр. так само фіксують декілька варіантів написання прізвища: «Лозов'ягін» [7, арк. 1, 2, 4, 12, 14, 16, 39, 99, 104, 109, 113; 8, арк. 1, 2, 4, 6, 7 зв., 26, 27, 78], «Лозов'ягін» [7, арк. 15, 17; 8, арк. 42] та «Лозов'яга» [7, арк. 62, 100]. Кількісно переважає перший варіант. В усіх трьох випадках прізвища вживалися поряд із псевдонімом «Багрянний».

В автобіографії, датованій 11 січня 1944 р., І. Багрянний писав: «Батьківське моє прізвище – Лозов'яга» [9, арк. 94].

На нашу думку, вихідним документом у вирішенні питання офіційного прізвища І. Багряного має бути метрична книга. Тому вважаємо, що справжнє прізвище Івана Павловича – «Лозов'ягін».

Не викликає сумнівів, що на прізвищі «Лозов'ягін» залишився відбиток русифікаційної політики, що проводилася за царських часів в Україні. Прізвище «Лозов'яга», «під яким жив увесь його (І. Багряного. – О.А.) слобожансько-козацький рід» [10, с. 245], було перекинуто на «Лозов'ягін». Розмірковуючи над етимологією прізвища «Лозов'яга» дослідник О. Шугай слушно припустив, що хтось із предків І. Багряного по дідовій лінії мав майстерно виготовляти з лози різноманітні речі [11, с. 222].

Щодо літературно-мистецької псевдонімії І. Багряного. Загалом І. Багрянний у мистецькій та публіцистичній діяльності послуговувався понад 20-а придбаними іменами (І. Полярний, І. Багрянний, Микола Багрянний, М. Василенко, С. Дорошенко, В. Залуцький, Дон Кочерга, С. Кучер, Д. Рябовол, І. Рябовіл, С. Рябовіл, Рябовол, П. Січинський, Сорок Сорок, О. Турчин, С. Коцур, Харитон Стерно, Христофор Стерно, Т. Цимбал) [12, с. 18] та криптонімами (І. П., І. Б., С. К., С. С.). До вибору мистецьких псевдонімів він ставився відповідально. Кожен із них ніс певне смислове навантаження.

Традиція приховувати та зашифровувати власні імена в українській літературі була розвинута ще з давньоруських часів. Зазвичай митці слова псевдонім обирали з політичних мотивів. Українське національне відродження XIX ст. спровокувало наступ царизму на українську культуру, що, у свою чергу, спричинило великий розвиток псевдонімності. Політичну конспірацію у XX ст. зумовило переслідування українських письменників радянською владою. Митці, які виїхали за кордон, послуговувалися псевдонімами з метою вберегти рідних, що залишилися на Батьківщині, від неприємностей.

Під своїм першим псевдонімом «Іван Полярний» поет дебютував у 1925 р. Вибір псевдоніма був не випадковим. Світогляд юнака формувався в атмосфері протиріч, що мали місце в українському суспільстві 1920-х рр. І. Багрянний розумів, що пропагандистсько-агітаційна політика радянської влади суперечила реальному стану речей в Україні. За умов, коли творчість деяких письменників було притаманне оспівування «досягнень» нової влади, І. Багрянний, з огляду на набутий життєвий досвід і пряломінійний характер, більш тверезо дивився на події. «Полярний», тобто абсолютно протилежний. Протилежний своєю творчістю тим «халтурникам» і «червоним графоманам», проти яких виступав у 1920-ті рр. М. Хвильовий. Отож, вибір першого псевдоніма обумовлювався суспільно-політичними причинами.

Згодом, 19-річний поет виявив, що вже існує письменник із таким самим прізвищем (Леонід Полярний) і почав пошуки нового псевда. Наступного року твори письменника публікуються під йменням, яке його подальша творчість та політична діяльність зробили всесвітньо відомим – «Іван Багряний». Автор статті «Повернення Багряного» Г. Хвостенко, на нашу думку, помилково вважав, що вибір псевдоніма був зумовлений подіями Жовтневого перевороту 1917 р., який І. Багряний нібито «прийняв усією душою» [13, с. 2]. На вибір псевдоніма безперечний вплив мали памфлети М. Хвильового «Камо грядеши» (1925 р.).

У роки Другої світової війни, працюючи в газеті «Голос Охтирщини» (ред. І. Яценко), І. Багряний використовував ряд псевдонімів, про які йшлося вище. Працюючи в газеті як автор та художник і регулярно підписуючись під своїми творами іншими іменами, він, за умов війни та окупації, міг бути недосяжним як для радянської, так і для німецької влади.

В еміграції І. Багряний при мистецькому оформленні книг використовував псевдоніми «О. Турчин» та «В. Залуцький». Можна припустити, що вибір псевдонімів у цьому випадку був продиктований бажанням створити враження масовості художників, які працюють з видавництвом «Прометей», у якому побачили світ книги, до мистецького оформлення яких долучився І. Багряний.

Слід зазначити, що обравши нове прізвище «Багряний» письменник залишив власні ім'я та по батькові. Псевдонім «Іван Багряний» в еміграції став офіційним прізвищем Івана Павловича. Саме це прізвище зазначалося в усіх офіційних документах, у тому числі й у посвідченні особи [14, арк. 1]. «Багряними» стали друга дружина Галина та діти письменника Нестор і Роксолана.

Таким чином, встановлено, що справжнім прізвищем І. Багряного було «Лозов'ягін»; аргументовано, що дідівське прізвище «Лозов'яга» за умов царської русифікаторської політики зазнало модифікацій. З'ясовано, що вибір І. Багряним псевдонімів зумовлювався в основному суспільно-політичними причинами. Досліджено, що в еміграційний період життя Івана Павловича псевдонім «Багряний» став його офіційним прізвищем.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Усань В. «Ми ще каратимем хамів мечем республіки...» / Вадим Усань // Березіль. – 1996. – № 9-10. – С. 127-144.
2. Історія української культури : [у 5 т.]. – К. : Наукова думка, 2001. – Т. 5. – Кн. 2. : Українська культура ХХ – початку ХХІ століть. – 1032 с.
3. Череватенко Л. «Ходи тільки по лінії найбільшого опору і ти пізнаєш світ» / Леонід Череватенко // Дніпро. – 1990. – № 12. – С. 61 – 76.
4. Шевченко Л. А. Багряний Іван Павлович / Л. А. Шевченко // Енциклопедія історія України : [у 10 т.]. – К. : Наукова думка, 2005. – Т. 1 : А-В. – 688 с. – С. 162.
5. Державний архів Сумської області. – Ф. 745. – Оп. 1. – Спр. 148.
6. Державний архів міста Києва. – Ф. Р-622. – Оп. 1. – Спр. 523.
7. Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі – ЦДАГО України). – Ф. 263. – Оп. 1. – Спр. 69429 фп.
8. Галузевий державний архів Служби безпеки України. – Ф. 6. – без оп. – Спр. 76073-фп.
9. ЦДАГО України. – Ф. 269. – Оп. 2. – Спр. 105.
10. Гришко В. Карби часу : Історія, література, політика. Публіцистика : [у 2 т.] / Василь Гришко. – К. : Смолоскип, 1999. – Т. 1. – 1999. – 868 с.
11. Шугай О. Іван Багряний або Через терни Гетсиманського саду : [роман-дослідження] / Олександр Шугай. – К. : Видавництво «Рада», 1996. – 479 с.
12. Коновал О. Згадаймо Івана Багряного та його творчість / Олексій Коновал // Нові дні. – Торонто. – 1991. – № 499. – С. 18.
13. Хвостенко Г. Повернення Багряного / Г. Хвостенко // Сумщина. – 7 вересня 1991. – №5. – С. 2.
14. Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України. – Ф. 1186. – Оп. 1. – Спр. 57.

УДК 378.147:37.013.42:37.035.91

Паламарчук К.В.

КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ, РІВНІВ СФОРМОВАНОСТІ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

Анотація

В статті досліджено погляди учених на критеріїв и показателів, урівней сформированности лидерских качеств будущего социального педагога.

Розглянувши та теоретично проаналізувавши праці сучасних українських та зарубіжних науковців, таких як О.В. Винославська, М.С. Корольчук, В.М. Крайнюк, В.М. Марченко, С.Д. Максименко, С.О. Соловієнко, Г.В. Щьокін, В.В. Ягоднікова, нами було виявлено схожість думок, щодо процесів які є передумовами будь яких вчинків людини. Науковці виділяють: *емоційно-вольову, мотиваційну, особистісну та ділову сфери*.

Емоційно-вольову сферу розподіляють: на почуття, емоції та волю [1, С. 46-48; С. 52]. На сьогоднішній день існує досить багато визначень. О.В. Винославська вважає що почуття - це внутрішнє відношення людини до того, що відбувається в її житті, що вона пізнає або робить, яке переживається в різноманітній формі [2, С. 168]. Почуття в розумінні С.Д. Максименко, В.О. Соловієнко – це специфічні людські узагальнені переживання ставлення до людських потреб [3, С. 197]. Г.В. Щьокін почуття кладе в основу емоційної сфери. На його думку почуття – це внутрішнє відношення людини яке переживається відносно того що відбувається в житті, що вона пізнає чи робить. Відповідно, почуття, автор розподіляє на емоції, афекти, настрої, стреси, пристрасті та почуття у вузькому їх значенні [4, С. 47]. Ознайомившись з думками науковців ми можемо зробити висновок що почуття - це внутрішні переживання людини відносно подій в її житті.